

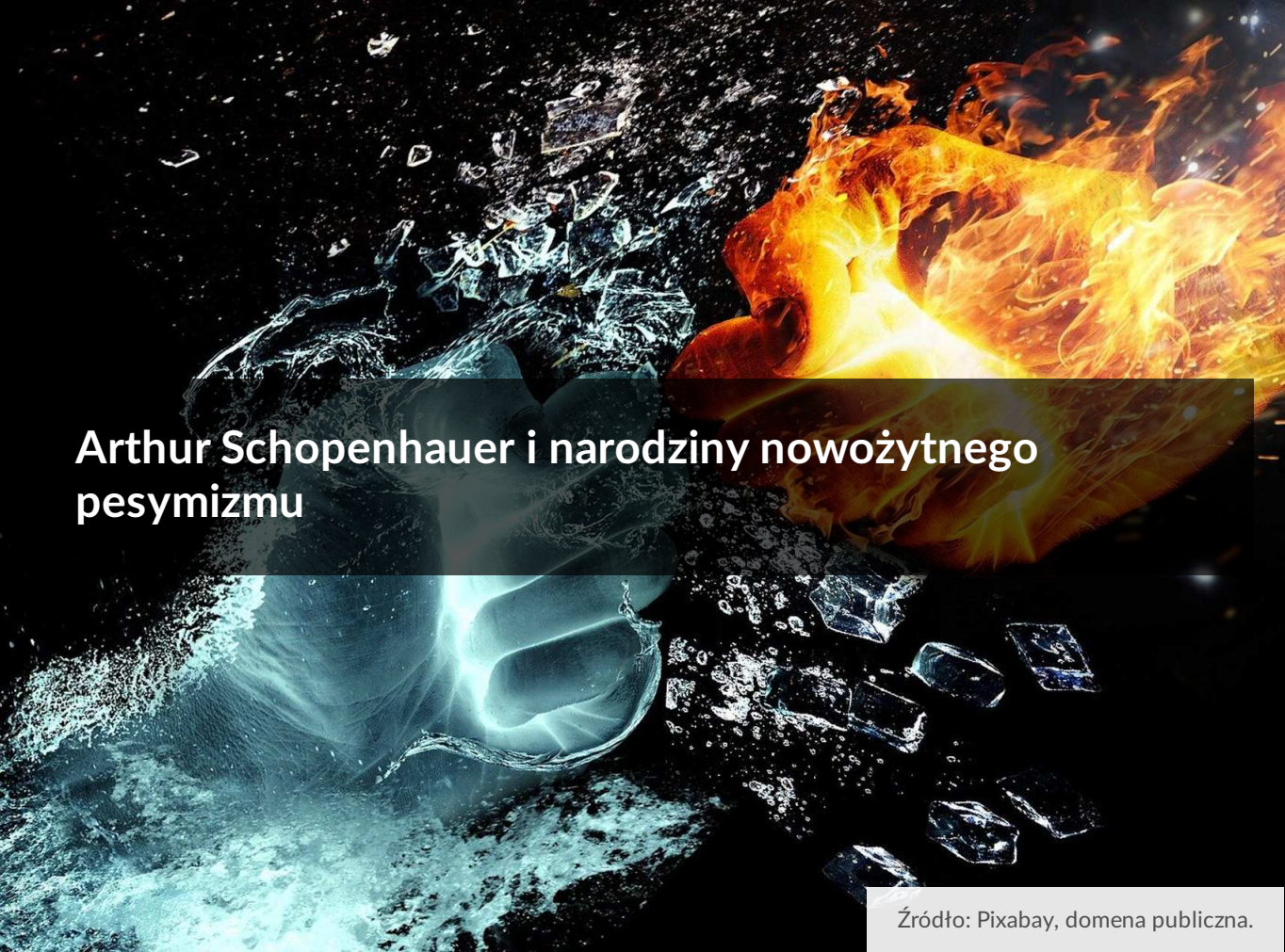

Arthur Schopenhauer i narodziny nowożytnego pesymizmu

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Artur Schopenhauer, *Sztuka prowadzenia sporów*, tłum. Jan Lorentowicz.

Arthur Schopenhauer i narodziny nowożytnego pesymizmu

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Czy wiesz, do czego odnosił się młodopolski poeta Kazimierz Przerwa-Tetmajer, pisząc: „Z otchłani klęsk i cierpień podnoszę głos do Ciebie, / Nirwano!”? To nawiązanie do Schopenhauera, jednego z największych pesymistów w filozofii. Lektura jego dzieł wywarła wielkie wrażenie na Nietzschem, który jednak formułował myśl optymistyczną, wierząc w ludzkie dążenie do doskonałości. Arthur Schopenhauer uważał, że los człowieka wyznacza cierpienie, niespełnienie, lęk przed śmiercią, a szczęście jest nieosiągalne. Schopenhaueryzm był popularnym prądem umysłowym epoki modernizmu i ogromną inspiracją dla dekadentów. Kontemplacja sztuki miała zresztą stanowić jedyną ulgę dla człowieka pogrążonego w otchłani.

Twoje cele

- Poznasz nowożytny pesymizm Arthura Schopenhauera.
- Przeanalizujesz krytykę filozofii Kanta, która była punktem wyjścia do rozwoju myśli Schopenhauera.
- Przeprowadzisz krytykę myśli Schopenhauera z pozycji kantyizmu.

Przeczytaj

Dla zainteresowanych

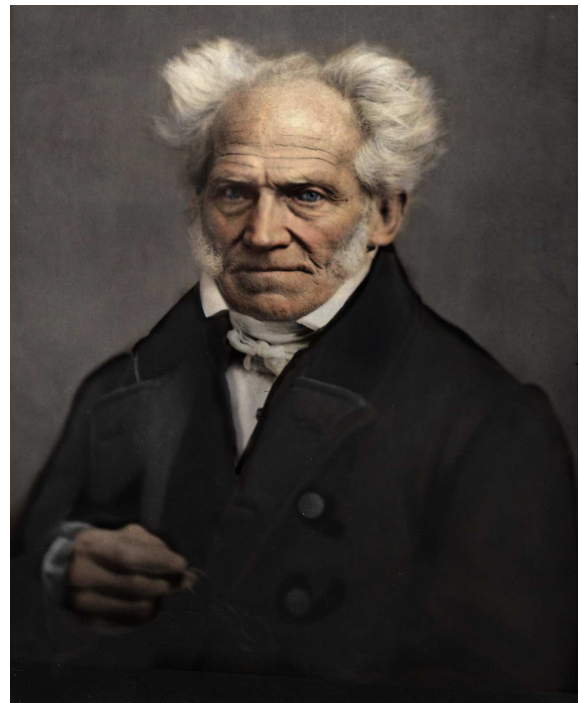
Aby dowiedzieć się więcej na temat Arthura Schopenhauera, jego poglądów oraz ich recepcji, zapoznaj się z materiałami:

- [Słownik filozoficzny. Artur Schopenhauer. Część pierwsza: poglądy](#)
- [Słownik filozoficzny. Artur Schopenhauer. Część druga: wpływ i recepcja](#)
- [Erystyka – czyli Schopenhauerowskie przedstawienie człowieka](#)

Arthur Schopenhauer i narodziny nowożytnego pesymizmu

Najważniejszym dziełem Schopenhauera, które początkowo przeszło bez żadnego echa, jest *Świat jako wola i przedstawienie*. Filozof wyszedł w nim od krytycznej analizy poglądów Immanuela Kanta. Kant głosił, że rzeczy samych w sobie, ich istoty – [noumenu](#), nie możemy poznać, gdyż poznając, konstruujemy przedmioty poznania, a zatem obcujemy tylko z fenomenami albo, jak je określił Schopenhauer, przedstawieniami. Zdaniem Schopenhauera Kant popełnił błąd polegający na tym, że skoncentrował się na [percepcji](#), a zapomniał o [introspekcji](#). My sami dla siebie nie jesteśmy

przedstawieniami, ale rzeczami samymi w sobie, noumenami. Patrząc w głąb siebie, introspekcyjnie, doświadczamy życia rzeczy samej w sobie. Czyli czego doświadczamy? Czym jest nasze życie wewnętrzne? To pragnienia, dążenia, aspiracje, obawy, nadzieje itd. Schopenhauer streścił to wszystko w jednym słowie: wola. Patrząc na zewnątrz, widzimy przedstawienia, konstrukcje, a wewnątrz – doświadczamy życia woli. Schopenhauer wyciągnął stąd wniosek, że świat to wola, która we wszystkim, pod różnymi postaciami, prze ślepo naprzód. Efektem tego parcia jest cierpienie. Szczęście, przyjemność płyną z zaspokojenia pragnień. Woli, która jest istotą świata, nie można zaspokoić: ciągle będzie w nas odżywać, zalewać nas falą nowych pragnień i aspiracji. Jesteśmy skazani na cierpienie i niespełnienie. Jedyne wyjście Schopenhauer widział w [kontemplacji](#) estetycznej (zwłaszcza muzycznej) i filozoficznej. W akcie kontemplacji nasza wola zwraca się niejako przeciwko sobie samej i tak doznajemy

Jednym z przełomowych doświadczeń w życiu Nietzschego była lektura dzieł niemieckiego filozofa **Arthura Schopenhauera** (1788–1860).

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

uwolnienia od niej. Poglądy Schopenhauera, jego pojęcie irracjonalnej woli oraz głęboki pesymizm (tj. uznanie, że jesteśmy skazani na cierpienie przez samą naturę rzeczywistości) zainspirowały rzesze filozofów i literatów; w Polsce przede wszystkim w okresie Młodej Polski.

Słownik

introspekcja

(łac. *introspectio* – patrzeć do wnętrza) obserwowanie i badanie własnych przeżyć psychicznych

kontemplacja

(łac. *contemplatio* – przypatrywanie się, rozważanie) proces biernego poznawania rzeczywistości przez jednostkę

noumen

(gr. *noumenon* – rzecz pomyślana, od *nous* – rozum) według Platona: istota rzeczy, w odróżnieniu od zjawiska, poznawalna tylko za pomocą rozumu; w filozofii Kanta: rzecz sama w sobie, rzeczywisty, choć niepoznawalny przedmiot istniejący na zewnątrz ludzkiej świadomości, przejawiający się poprzez zjawiska i jedynie w tej postaci dostępny poznaniu

percepcja

(łac. *perceptio* – pojmowanie, poznanie, pojęcie) odbieranie jakichś zjawisk za pomocą zmysłów

Film

Polecenie 1

Zapoznaj się z wykładem prof. Jana Hartmana, a następnie wyjaśnij, jak Schopenhauerowska koncepcja woli łączy się z „etyką troski”.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1E2RCfm5>

Film pod tytułem "Arthur Schopenhauer i narodziny nowożytnego pesymizmu".

Polecenie 2

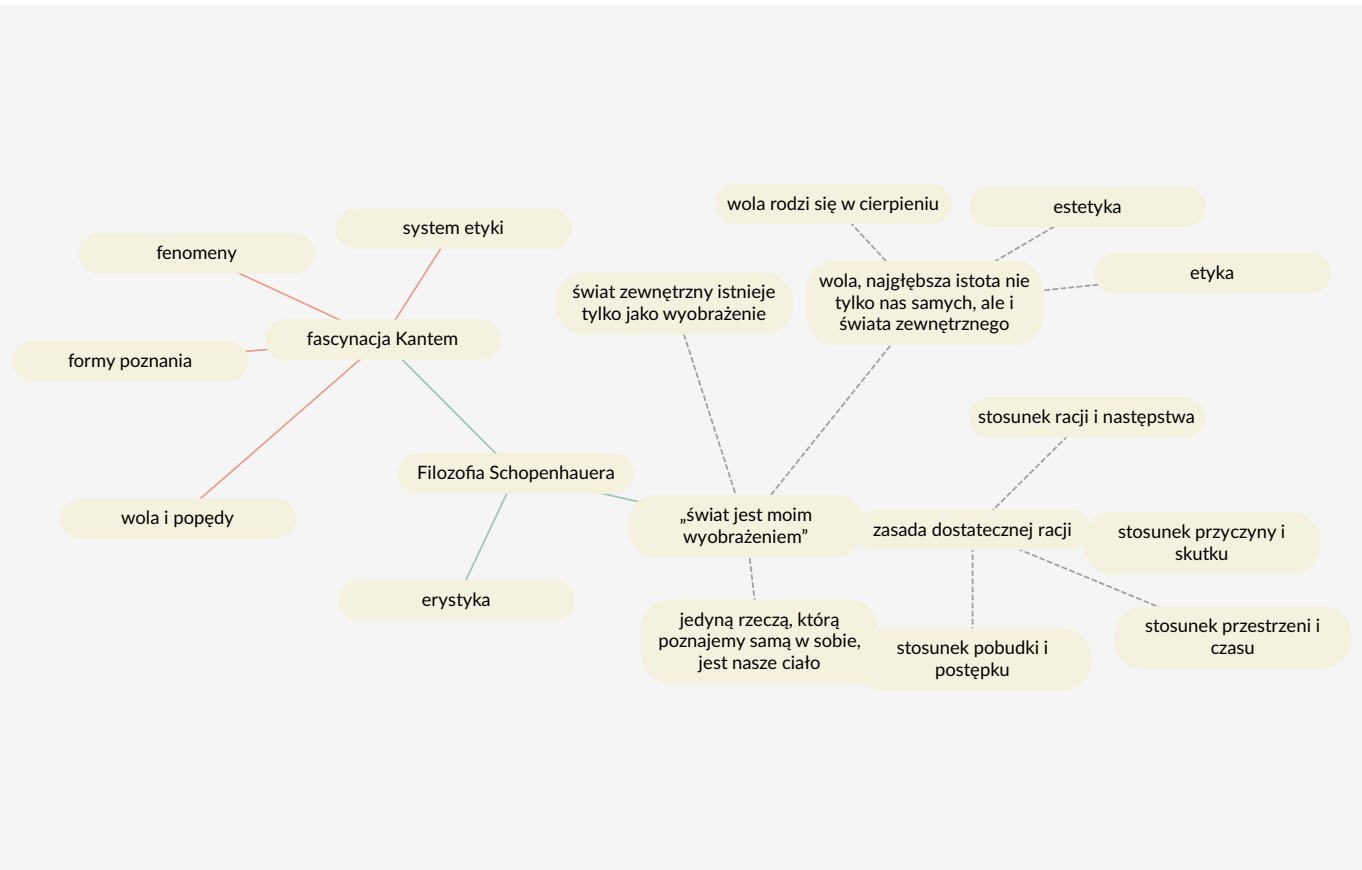
Czy w pesymizmie Schopenhauera znajduje się miejsce dla optymizmu? Spróbuj odpowiedzieć na to pytanie, odwołując się do wykładu oraz na podstawie własnych refleksji.

Mapa myśli

Polecenie 1

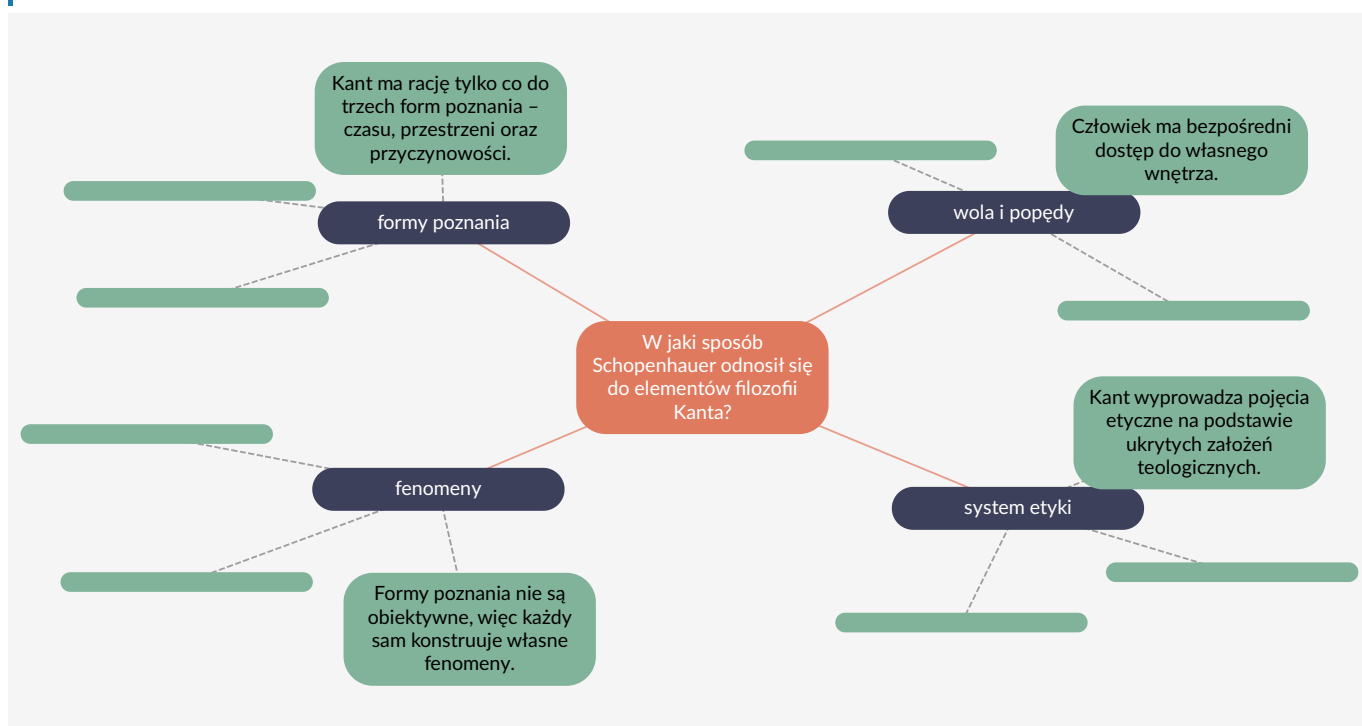
Zapoznaj się z mapą myśli. Odpowiedz na pytania: Co jest przedmiotem poznania według Schopenhauera? Czego nie możemy poznać? Odpowiedź uzasadnij.

Filozofia Arthura Schopenhauera

Polecenie 2

W jakich kwestiach Schopenhauer zgadzał się z Kantem, a jakie elementy filozofii Kanta stały się przedmiotem krytyki Schopenhauera? Uzupełnij mapę myśli, podając odpowiednie hasła argumentacyjne.

Ćwiczenie 1

Zaznacz poprawną odpowiedź. Według Schopenhauera uwolnienie od woli jest możliwe poprzez...

☐ erystykę.

☐ introspekcję.

☐ kontemplację.

☐ percepcję.

Ćwiczenie 2

Zaznacz poprawne stwierdzenia odnoszące się do filozofii Schopenhauera.

☐

Stanowisko Schopenhauera w sprawie cierpienia ma pewne punkty styczne z etyką chrześcijańską.

☐

Kontemplacja to proces biernego poznawania rzeczywistości przez jednostkę.

☐

Myśl Schopenhauera inspirowała poetów romantycznych.

☐

Schopenhauer i Nietzsche mieli podobne stanowiska w kwestii cierpienia.

☐

Zdaniem Schopenhauera każdy człowiek ponosi odpowiedzialność za rozmiary swojego cierpienia.

Praca domowa

Przeprowadź krytykę myśli Schopenhauera z pozycji kantyizmu, opierając się na wiadomościach z lekcji oraz wiedzy pozalekcyjnej.

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Maćkowska

Przedmiot: Filozofia

Temat: Arthur Schopenhauer i narodziny nowożytnego pesymizmu

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

III. Wybrane problemy filozofii.

1. Koncepcje uprawiania filozofii. Uczeń rozróżnia i charakteryzuje następujące koncepcje filozofii:

1) koncepcja klasyczna i neoklasyczna (w tym neotomistyczna i fenomenologiczna) – poszukiwanie ostatecznych podstaw rzeczywistości, poznania i wartości;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- wyjaśnia, na czym polega pesymizm Arthura Schopenhauera;
- analizuje Schopenhauerowską krytykę Kanta jako punkt wyjścia do rozwoju przez Schopenhauera własnej myśli;
- dokonuje krytyki poglądów Schopenhauera z perspektywy przedstawiciela kantyzmu.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel prosi uczniów o wyszukanie w internecie memów bazujących na postaci Schopenhauera i jego filozofii.

Faza wprowadzająca:

1. Prowadzący zajęcia loguje się na platformie. Na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika wyświetla temat lekcji, następnie omawia cel zajęć i informuje uczniów o ich planowanym przebiegu. Wspólnie z uczniami ustala kryteria sukcesu.
2. **Rozmowa kierowana.** Nauczyciel weryfikuje przygotowanie uczniów do lekcji za pomocą raportu dostępnego w panelu użytkownika. Na podstawie przygotowanych przez uczniów memów inicjuje rozmowę kierowaną, wprowadzającą w temat lekcji: *Na czym polega humor memów internetowych z Schopenhauerem?*

Faza realizacyjna:

1. **Praca z tekstem.** Uczniowie przystępują do cichego czytania tekstu zawartego w sekcji „Przeczytaj”, jeśli nauczyciel – na podstawie raportu na platformie – uważa, że przygotowanie uczniów jest wystarczające, może pominąć tę czynność. Uczniowie indywidualnie zapisują pięć najważniejszych ich zdaniem kwestii poruszanych w tekście. Następnie w parach porównują swoje wybory. Nauczyciel prosi wybrane pary o podsumowanie swojej pracy.
2. **Praca z multimedium.** Nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej materiał z sekcji „Film”. Uczniowie po zapoznaniu się z nim dzielą się na grupy i przygotowują

odpowiedzi na pytania:

- *Zapoznaj się z wykładem prof. Jana Hartmana, a następnie wyjaśnij, jak Schopenhauerowska koncepcja woli łączy się z „etyką troski”;*
- *Czy w pesymizmie Schopenhauera znajduje się miejsce dla optymizmu? Spróbuj odpowiedzieć na to pytanie, odwołując się do wykładu oraz na podstawie własnych refleksji.* Po upływie ustalonego wcześniej czasu przedstawiciel wskazanej (lub zgłaszającej się na ochotnika) grupy prezentuje propozycje odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do nich lub je uzupełniają. Nauczyciel czuwa nad prawidłowym przebiegiem zadania, udzielając uczniom informacji zwrotnej.

3. **Praca z drugim multimedium.** Uczniowie zapoznają się z materiałem w sekcji „Mapa myśli”. Klasa dzieli się na grupy. Każdy zespół opracowuje odpowiedzi do poleceń i ćwiczeń. Po wyznaczonym przez nauczyciela czasie liderzy grup odczytują propozycje. Nauczyciel komentuje rozwiązania uczniów.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel ponownie wyświetla pytanie otwarte z e-materiału, a uczniowie ponownie na nie odpowiadają, zapisując swoje wnioski. Nauczyciel wybiera najciekawsze odpowiedzi, porównuje je z poprzednimi i prosi ich autorów o komentarz.
2. Wszyscy uczniowie podsumowują zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Przeprowadź krytykę myśli Schopenhauera z pozycji kantyizmu, opierając się na wiadomościach z lekcji oraz wiedzy pozalekcyjnej.

Materiały pomocnicze:

- *Dlaczego filozofia? Filozofia a świat współczesny, doświadczenia źródłowe, drogi do filozofii*, „Filo-Sofija” 26(2014/3), s. 237–256.
- *Wychowanie–mądrość–kultura. Problemy współczesnego wychowania w perspektywie sokratejskiej*, red. B. Jodłowska i M. Flanczewska-Wolny, Kraków 2011.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Film” do pracy przed lekcją. Uczniowie zapoznają się z jego treścią i przygotowują do pracy na zajęciach w ten sposób, żeby móc samodzielnie rozwiązać zadania.